

**Posudek vedoucího praktické části diplomové práce
Mladena Bundalo a Dajana Špiriče.**

Mladen Bundalo a Dajan Špirič realizovali jako svou diplomovou práci virtuální 3D galerii umístěnou v prostředí internetu. Vstoupit do ní můžete přes portál www.artzeppelin.com. Věrna svému jménu galerie doslova visí v prostoru vybudovaném z nul a jedniček, ze kterých pomocí jazyků html, php a užitím hybridního kódu Turn Tool pro zobrazování prostorových struktur v běžně používaných prohlížečích IE a MF vybudovali prozatím sedm výstavních místností. Dle slov autorů je galerie připravena dát svůj prostor plně k dispozici rozvoji a prezentaci projektů nových médií.

Otázkou zůstává jestli je to krok ke galerii ve virtuální realitě, nebo je to virtuální substitute momentálně nereálné ideje realizovat skutečný program v oblasti nových médií ve skutečné galerii, ukotvené v teritoriálním kontextu kulturního prostoru třeba někde na Balkánu? S ohledem na dosavadní tvůrčí akty autorů, se kterými jsem se pod značkou skupiny Tačka, nebo jako samostatně autorsky identifikovatelnými gesty, měl tu čest setkat usuzuji, že jde zejména o prověřování kontrastu principu digitální konstrukce ve veřejném prostoru a alternativy vystavování v konvenčním formátu galerie přeneseném do prostředí internetové sítě. Že v této chvíli není úplně zřejmé jaký je skutečný autorský přínos této aktivity je mojí největší výhradou vůči diplomní realizaci. Jestliže ale přihlédnu k jejich předchozím projektům jako je: „The Imaginary pavilion of Bosnia and Herzegovina“ pro Benátské bienále, billboardové sdělení „This is not a remake / There are no Bosnian-Herzegovinian new media art pioneers“, nebo „(Re) Write Bosnian-Herzegovinian net.art“ musím konstatovat, že oba svým tvůrčím programem dokládají připravenost ke kritické korekci aktivit v uměleckém kontextu lokálního i globálního kontextu. A doufám, že ji v dostatečné míře uplatní i na svoje dílo. Očekával bych totiž, že součástí konceptu virtuální galerie bude reálná digitální produkce a ne simulace konvenční formy galerijní prezentace jak ji známe z kamenných institucí. Naštěstí v posledním updatu zdrojového kódu galerie se objevují náznaky toho, že projekt by se mohl hýbat správným směrem.

Druhou kritickou poznámkou komentuji technické řešení, které bylo od začátku základním slabým místem projektu. Je to skutečnost, že byla zvolena cesta k prohlížení galerie vázaná na plug-in vyladěný pouze pro dva prohlížeče a mne dokonce fungující jenom v tom, sice uživatelsky nejrozšířenějším, ale zároveň technicky pro budoucnost nejméně použitelným IE (bohužel ve Firefoxu na 64bit se to nepovedlo rozchodit vůbec). No a uživatelé jiných systémů jako MacOS, nebo Linux si o tomto projektu zřejmě mohou nechat jenom vyprávět. Bohužel vývoj v oblasti podpory 3D zobrazování zatím nedospěl k nějakým globálně rozšířenějším standardům. Existuje tedy mnoho možností jak virtuální 3D dílo finalizovat a zveřejnit, ne všechny jsou ale univerzálně použitelné a většina funkčních řešení je vázána na koupi nákladných softwarových nástrojů, nebo je limitována schopností programátora aplikovat nějaké ku prospěchu projektu. Nevím tedy jestli je možné tento kritický moment vnímat jako výtku, protože vhodnou instalací galerie, která vyřeší technickou podporu zobrazovače a platformy a výkonným počítačem, lze zmiňované potíže obejít, ale určitě to neřeší problém hatící masovější dostupnost díla ve veřejném prostoru.

Jelikož znám i teoretickou část diplomní práce, která je přirozeně provázána s posuzovanou praktickou částí a je její přirozenou erudovanou podporou, nezbyvá mi než hodnotit předloženou realizaci i s přihlédnutím k ní. Teoretická část, zabývající se zjednodušeně řečeno problematikou digitálně reprodukováného obrazu, textu či zvuku, je prozatím nejkomplexnějším a nejzasvěcenějším textem, z několika diplomek do této doby na

dané téma na půdě fakulty obhájených. Odmítám se zabývat pochybnostmi o legitimitě diplomní práce jako kolektivního díla v její jak teoretické tak praktické části. Toto bylo vyřešeno již několika precedentními příklady z minulosti, navíc oba diplomanty jsme jako autorskou dvojici ke studiu přijímali a oni svým kvalitním programem své tvorby správnost našeho rozhodnutí několikrát potvrdili. Konceptuální aspekty a jejich odbornou reflexi práce Mladena Bundala a Dajan Špiriče považuji za velmi vyspělé, technické řešení je dostačující pro úroveň požadovanou pro přijetí práce k obhajobě a závěrečnou diplomovou práci magisterského cyklu navrhuji hodnotit **A 95.**

V Brně dne 10. května 2011

Richard Fajnor

